

גמרא:

והוינן בה: אם אין שם חמץ אחר כיוצא בו — מהו? כיצד נדע אם החמץ אם לאו?

אמר רבי אבהו, אמר רבי שמעון בן לקיש: אם עבר עליו משך זמן שיש בו כדי שילך אדם ממגדל נוניא לטבריא, בידוע שהחמץ. (5) והוא שיעור מהלך מיל. (6)

והוינן בה: ונימא רבי אבהו "כדי מהלך מיל"?

ומשנינן: בכך שנקט רבי אבהו האי לישנא, קא משמע לן דשיעורא המיל הוא במרחק שממגדל נוניא ועד לטבריא.

אמר רבי אבהו, אמר רבי שמעון בן לקיש: לגבל [פועל הלש עיסות], ארבעה מיל!

והיינו, שאם שכר אדם את חברו שיגבל לו את עיסתו בשכר, ונתן בידו כלים טמאים לגבל בהם את העיסה — מחויב הגבל לטרוח וללכת עד ארבעה מיל כדי לטובלם במקוה, כדי ללוש את העיסה בטהרה. (7)

6. ולדעת הרמב"ם [פרק ה הלכה ג] והטור [בסימן תנט], אין שיעור זה אלא כששהה הבצק בלא עסק כלל. אבל כל זמן שעוסקים בו אינו מחמץ, אפילו כל היום כולו.

ולפי זה מירי מתניתין, בעיסה שלא נעשתה כרצון חכמים. שהרי לכתחילה אסור להשהות את העיסה בלא עסק, אף בפחות משיעור מיל. ולא נאמר שיעור זה אלא לענין דיעבד. ריטב"א.

והוא צידד שלא כדבריהם. אלא אף בבצק שעוסקים בו נאמר שביותר משיעור מיל הוא מחמץ.

מיהו כתב, דאף לפירושו לא אמרינן, דבלא עסק כלל הוא מחמץ מיד. שהרי זהו דבר שאי אפשר, שלא ישהו בו משהו.

ויעוין שם בדבריו, מהו שיעור הזמן שבו מחמץ החמץ כשעומד בלי עסק.

7. רש"י. והערוך פירש, דאיירי במי שהולך בדרך ורוצה ללוש את עיסתו. שאם יש גבל העושה עיסה בטהרה, צריך להמתין עד שיגיע למקומו, אם הוא במרחק של עד ד' מילין. וכן הוא ברבינו חננאל.

וגם הרמב"ם בפרק ח מהלכות בכורים הלכה יא כתב כן. אלא שהוא מבאר בטעמא דמילתא,

היינו "חרש". והחרשות היא סימן לחימוץ, אם יש שם עוד עיסה אחרת שהחמיצה.

5. וחשבון הילוך מיל הוא לפי מה דאיתא לקמן, דמהלך אדם בינוני הוא עשרה פרסאות ליום, דהיינו ארבעים מיל. ומתוכם, ד' מיל הוא הולך מעלות השחר עד הנץ החמה, וד' מיל מהשקיעה עד צאת הכוכבים. ונמצא דשיעור חימוץ הוא אחד מארבעים של היום.

וג' שיטות נמצאו בזה בפוסקים. יש שכתבו ששיעורו הוא שמונה עשרה דקות. לפי שמחשבים בחשבון זה את שתיים עשרה שעות היום, מעלות השחר עד צאת הכוכבים. והן שבע מאות ועשרים דקות. וחלק האחד מארבעים עולה ל"ח דקות.

יש שכתבו, דשיעור מיל הוא עשרים וארבע דקות. לפי שאין בכלל חשבון י"ב שעות היום אלא השעות שמהנץ החמה עד השקיעה.

ושיטה שלישית יש בדבר, דשיעור מיל הוא עשרים ושתיים וחצי דקות. והיא אליבא דרבי יוחנן שם, שמעלות השחר עד הנץ, ומהשקיעה עד צאת הכוכבים, האדם הולך ה' מילין.

ויעוין במחבר סימן תנט סעיף ב, ובביאור הגר"א וחק יעקב שם.